

Horyzonty Polityki
2019, Vol. 10, N° 32

Edytorial

Władza polityczna i natura ludzka w refleksji starożytnej

Starożytna refleksja dotycząca władzy politycznej znalazła swoje zwieńczenie w filozofii greckiej oraz w polityczno-prawnej myśli Imperium Romanum. Obydwa te tematy doczekały się już ogromnej literatury przedmiotu. Myśl grecka i rzymska były i wciąż pozostają źródłem inspiracji dla wielu formacji filozoficznych i filozoficzno-politycznych. Postawione przez filozofię grecką problemy i pytania, niezależnie od charakterystycznych dla niej uwarunkowań społecznych i kulturowych, stanowią fundament kultury europejskiej. Jednym z najważniejszych problemów, które odziedziczyliśmy po starożytnych Grekach, jest namysł nad istotą władzy politycznej, naturą w ogólności, jak i naturą człowieka w szczególności, a także nad zagadnieniem ustroju politycznego i charakterem prawa państwowego.

We wskazanym powyżej kontekście cywilizacja grecko-rzymska jest ojczyzną ustrojów demokratycznego i republikańskiego. Jest jednak również ojczyzną krytyki demokracji, której źródło stanowi w znacznej mierze filozoficzny namysł nad prawdą i sprawiedliwością. Do dzisiaj krytyczna refleksja nad demokracją, rozumianą zarówno jako pewna idea porządkująca życie społeczne, jak i konkretny ustrój polityczny, odwołuje się, jako do swego źródła, do refleksji starożytnej. W tym kontekście najczęściej przywoływani są Heraklit z Efezu czy Platon.

Dzieje Rzymu, zarówno w epoce republikańskiej, jak i w epoce cesarstwa (tak pryncypatu, jak i dominatu), dostarczają również wielu interesujących wątków dotyczących ustroju państwowego, relacji między wolnością, republikanizmem i autorytarnymi formami władzy. Dodajmy zarazem, że odwołanie się do dziejów oraz

politycznych obyczajów i instytucji starożytnego Rzymu leży w samym sercu refleksji Niccolò Machiavellego, a poprzez jego myśl – w samym centrum nowożytnej koncepcji władzy politycznej. Nie sposób więc przecenić znaczenia refleksji nad grecko-rzymskim antykiem – inspirował on zarówno myśl polityczną doby średniowiecza, jak i epoki późniejsze.

Zdecydowanie mniej znane i popularne wśród badaczy myśli politycznej i wśród filozofów polityki są polityczne aspekty myśli starożytnego Egiptu czy starożytnego Bliskiego Wschodu – najstarszych ośrodków cywilizacji w naszym kręgu kulturowym. Z kolei badania historyków i archeologów, co w pełni zrozumiałe, zdecydowanie w większej mierze, gdy bierzemy pod uwagę szeroko rozumianą problematykę polityczną, koncentrują się na kwestiach organizacji państw i państw-miast niż na intelektualnym kontekście tych systemów. Nie ulega jednak wątpliwości, że zarówno w myśli starożytnego Egiptu, jak i w dorobku cywilizacji sumeryjsko-akadyjskiej odnaleźć możemy sporo niezwykle interesującego i inspirującego materiału, który często umożliwia filozofowi polityki nieco odmienne spojrzenie na pewne zagadnienia. Przykładem może być sumeryjsko-akadyjska refleksja nad naturą człowieka, wpisana z jednej strony w szerszy kontekst ogólnego pytania o naturę świata i bogów, z drugiej zaś dotycząca zagadnienia związku między naturą człowieka a władzą polityczną.

Oddany w ręce czytelników tom *Horyzontów Polityki* porusza wskazane właśnie zagadnienia. Liczymy na to, że choć w minimalnym stopniu przyczyni się on z jednej strony do wzbogacenia refleksji o tradycję grecko-rzymskiej, z drugiej zaś będzie przyczynkiem do szerszego zainteresowania filozofów polityki myślą starożytnego Egiptu i Mezopotamii.

Wit Pasierbek
Piotr Świercz
redaktorzy tematyczni numeru